

Оксана ДОБРОВОЛЬСЬКА,

orcid.org/0000-0001-7412-2244

доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри англійської філології

Донецького національного університету імені Василя Стуса
(Вінниця, Україна) *oxanadobrovolska@ukr.net*

ФУНКЦІЙНА АСИМІЛЯЦІЯ НОРМАНДСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: ХРОНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена вирішенню проблеми реконструкції мовної еволюції в аспекті історичної динаміки мовних процесів у лексико-семантичній системі середньоанглійської мови на загальнометодологічних засадах системології і принципах сучасної системної лінгвістики. Мета роботи – реконструювати розвиток лексико-семантичної групи агентивно-професійних назв XI–XV ст. на засадах методології системно-функційної історичної лексикології. Об'єкт дослідження – лексико-семантична система середньоанглійської мови, зокрема гібридизми – похідні від нормандських запозичень, що відносяться до лексико-семантичної групи назв осіб за професією та заняттям. Предмет дослідження – хронологічний аспект функційної асиміляції нормандських запозичень – мотивувальної бази середньоанглійських гібридизмів. Методи дослідження – загальнонауковий індуктивно-дедуктивний, лінгвістичний порівняльно-історичний, а також специфіковані методи сучасної системної лінгвістики як нові лінгвістичні методи системно-функційної реконструкції розвитку лексико-семантичної системи. На основі врахування функційної диференціації лексико-семантичної групи агентивно-професійних назв та використання даних середньоанглійської антропонімії щодо назв прізвищового типу, вжитих у складі антропонімічних формул у функції ідентифікації особи, отримано нові дані стосовно до утворення гібридизмів. Із залученням матеріалів середньоанглійської антропонімії отримуємо хронологічні показники появи гібридизмів у середньоанглійській мові. На підставі отриманих даних робимо висновок щодо хронології процесу утворення агентивно-професійних назв – гібридизмів: гібридні похідні від давньофранцузьких (нормандських) лексичних запозичень починають виникати у XII ст., виявляючи при цьому малу чисельність; стрімке зростання чисельності спостерігаємо в XIII–XIV ст.; спад словотворчої активності – у XV ст. На базі антропонімії виявлено гібридні похідні, які до апелятивного фонду середньоанглійської мови не входили. Результати дослідження розкривають значний реконструктивний потенціал середньоанглійської антропонімії.

Ключові слова: асиміляція, гібридизм, запозичення, назви осіб за професією та заняттям, середньоанглійська мова.

Oksana DOBROVOLSKA,

orcid.org/0000-0001-7412-2244

Doctor of Philology, Associate Professor,
Professor at the English Language Department
Vasyl Stus Donetsk National University
(Vinnytsa, Ukraine) *oxanadobrovolska@ukr.net*

FUNCTIONAL ASSIMILATION OF NORMAN BORROWINGS IN MIDDLE ENGLISH: CHRONOLOGICAL ASPECT

The article is devoted to solving the problem of reconstruction of language evolution in terms of historical dynamics of language processes in the lexical and semantic system of Middle English on the general methodological principles of systemology and the principles of modern systems linguistics. The purpose of the work is on the basis of the methodology of system-functional historical lexicology to reconstruct the development of the lexical-semantic group of agency-professional names of the 11th – 15th centuries. The object of research is the lexical-semantic system of the Middle English language, in particular hybridisms derived from Norman borrowings, which belong to the lexical and semantic group of occupational terms. The subject of research is the chronological aspect of the functional assimilation of Norman borrowings, which are the motivational base of Middle English hybridisms. The research methods comprise the general scientific inductive and deductive, linguistic comparative-historical, as well as specified methods of modern systems linguistics as new linguistic methods of system-functional reconstruction of the lexical-semantic system. Based on the functional differentiation of the lexical-semantic group of occupational terms and the use of data of Middle English personal names, used in anthroponymic formulas in the function of identification, new data on the formation of hybridisms are gained. With the involvement of materials of Middle English personal names we obtain chronological indicators of the emergence of hybridisms in the Middle English language. Based on the obtained data, we draw a conclusion about

the chronology of the process of formation of hybridisms, derivatives from the Old French (Norman) lexical borrowings – they began to appear showing a small number in the 12th century; rapid growth in numbers is observed in the 13th and 14th centuries; decline in word-building activity is noted in the 15th century. On the basis of personal names, numerous hybrid derivatives were found, that were not included in the fund of Middle English language as common nouns. The results of the study reveal the great reconstructive potential of Middle English personal names.

Key words: assimilation, hybridism, borrowing, occupational term, Middle English.

Постановка проблеми. Стаття присвячена вирішенню проблеми реконструкції мовної еволюції в аспекті історичної динаміки мовних процесів у лексико-семантичній системі середньоанглійської мови на загальнометодологічних засадах системології і принципах сучасної системної лінгвістики. Актуальним завданням сучасного мовознавства є вирішення проблеми запозичення як одного із способів збагачення словникового складу мови та особливого фактора мовного розвитку. Питома вага запозичень у лексико-семантичній системі є одним із ключових питань сучасної теорії англійської мови, однак попри численні висвітлення проблеми етимологічного складу англійської мови у сучасній лінгвістиці залишаються дискусійними та актуальними питання встановлення етимологічного складу середньоанглійської мови як унікального об'єкта впливу суспільно-історичних факторів, які окреслили мовну ситуацію середньоанглійського періоду, а також питання визначення сфер іншомовного впливу, хронології та асиміляції запозичень, процесів їх укорінення та функціонування.

Аналіз досліджень. У сучасному мовознавстві асиміляцію розглядають як комплексний процес, що охоплює всі сторони існування і розвитку слова у мові, результатом якого є перетворення фонетичної, граматичної і лексичної сторони слова; тому лише сукупність усіх сторін може служити достатнім критерієм повної асиміляції запозиченого слова.

Окремі лінгвісти (Мартинек, 1972) базуються на визнанні лексичним запозиченням лише того іншомовного слова, яке в результаті асиміляції, тобто формально-функційних перетворень за внутрішніми закономірностями мови-реципієнта, увійшло до її лексико-семантичної системи. З огляду на це, запропоновано цілий комплекс умов, за яких іншомовне слово визнається асимільованим, тобто запозиченим: 1) передача іншомовного слова фонетичними та графічними засобами мови, що запозичує; 2) співвідношення слова із граматичними класами і категоріями мови, що запозичує; 3) фонетичне освоєння іншомовного слова; 4) граматичне освоєння іншомовного слова; 5) словотворча активність; 6) семантичне освоєння іншомовного слова (фразеологічна

активність слова, різноманітність можливої сполучуваності з іншими словами і неоднорідність застосувань, усунення смислової дублетності й диференціація за значенням відносно найближчих синонімів); 7) регулярність у мовленні (широке й інтенсивне вживання слова в різних стилях).

Функційну активність запозиченого слова визнано однією із основних ознак його освоєння; однак, саме поняття 'активність' слова має подвійне тлумачення: активність запозиченого слова складається з його активності у мові (полісемія, наявність похідних і здатність до утворення фразеологічних одиниць) і в мовленні (широта і частотність ужитку).

Так, низка дослідників функційну асиміляцію запозичення визначає за його активністю у мові: 1) за словотворчою продуктивністю; 2) семантичним розвитком; 3) багатозначністю; 4) комбінаторними можливостями; 5) синонімічною взаємодією з питомими словами; 6) участю у фразеологічних одиницях, тобто за тими критеріями, які зазвичай характеризують лексичне освоєння іншомовного лексичного елемента (Брофман, 1958; Бутина, 1971). Лексично освоєне слово, тобто охарактеризоване мовною активністю, є функційно освоєним (Епимахова, 2010).

Інші дослідники функційне освоєння іншомовного слова тлумачать як з погляду його мовної активності, так і на основі мовленнєвої активності: 1) широти сфер використання, 2) загальнонародної вживаності, 3) регулярності вжитку; 4) частотності вжитку, при цьому ознаки повної асиміляції розглядають або окремо (Крысин, 1965), або включають до складу критеріїв (умов) лексичної асиміляції слова (Епимахова, 2010; Секирин, 1955).

Мета статті. Мета дослідження – реконструювати розвиток лексико-семантичної групи агентивно-професійних назв XI–XV ст. на засадах методології системно-функційної історичної лексикології (Добровольська, 2018) та методичного алгоритму реконструкції розвитку лексико-семантичної системи середньоанглійської мови (Добровольська, 2018). *Об'єкт дослідження* – лексико-семантична система середньоанглійської мови, зокрема гібридизми – похідні від нормандських запозичень, що відносяться до лексико-семан-

тичної групи назв осіб за професією та заняттям. *Предмет дослідження* – хронологічний аспект функційної асиміляції нормандських запозичень – мотивувальної бази середньоанглійських гібридизмів. *Методи дослідження* – загальнонауковий індуктивно-дедуктивний, лінгвістичний порівняльно-історичний, а також специфіковані методи сучасної системної лінгвістики як нові лінгвістичні методи системно-функційної реконструкції розвитку лексико-семантичної системи.

Виклад основного матеріалу. Серед зарубіжних лінгвістів панує думка про швидку асиміляцію іншомовних запозичень в англійській мові. М. Сарджентсон вважає, що іншомовні слова, колишні запозичені англійською мовою, завжди вільно сполучались із питомими суфіксами (Serjeantson, 1935: 22). А. Боу відзначає, що французькі запозичення швидко асимілювалися, легко поєднуючись із питомими елементами в англійській мові: гібридні форми – французький корінь з англійським префіксом чи суфіксом – зафіксовано дуже рано (в основному до 1250 р.) (Vaugh, 1956: 215–216).

Проте, погляди А. Боу про швидке зростання словотворчої продуктивності французьких запозичень, зокрема про майже негайне утворення гібридних похідних, не знаходять достатнього підтвердження мовними фактами: сполучуваність французьких слів із питомими англійськими словотворчими елементами в ранній період їх побутування в англійській мові була, по-перше, дуже обмеженою, по-друге, збільшувалась у процесі їх асиміляції, і лише після значного проміжку часу (100–200 років) від входження до англійської мови запозичені слова зафіксовано у сполученні із питомими англійськими суфіксами (Секирин, 1955: 83–84; Секирин, 1964: 70).

Здатність іншомовних лексичних запозичень до словотворення, як зауважує В.П. Секирин, стає можливою лише тоді, коли ці слова вже встигли поширитись у мові й були вже значною мірою асимільовані, – побудова похідних слів за допомогою питомих афіксів свідчить саме про подальшу асиміляцію цих слів у системі англійської мови (Секирин, 1955: 83–84).

Незважаючи на наявність численних французьких слів в англійській мові XII–XIII ст., лише порівняно невелика їх кількість стала тоді загальноживаною та загальнозрозумілою, оскільки, як припускає В.Д. Аракин, процес асиміляції французьких слів був тривалим (близько 300 років) – розпочався невдовзі після нормандського завоювання, увесь час розростався і досяг свого розквіту у XIV ст., а потім пішов на спад (Аракин, 1955: 31–32).

Згідно до спостереження В.П. Секирина, запозичення більшості французьких слів відбулося в XIV ст., а їх освоєння лише розпочалося в указаний період і могло піти на спад значно пізніше, коли ці слова вже було асимільовано англійською мовою (Секирин, 1955: 78).

Ідея про необхідність аналізу запозиченої лексики з точки зору ступеня її асиміляції належить Б.О. Ільшу та І.В. Арнольд, які наголошували, що аналізуючи іншомовні слова увагу слід звертати на їх еволюцію після запозичення та на зміни, викликані ними в питомих словах, а ступінь асиміляції запозичення залежить від історичних умов розвитку кожного конкретного слова, тобто від часу запозичення, характеру запозичення, комунікативної значущості слова (Арнольд, 1966: 237–238; Ильш, 1946: 306–307).

Поряд із власне лінгвістичним аспектом вивчення процесу запозичення в синхронії та діахронії, не менш важливими є хронологічний аспект. Так, В.М. Ярцева, торкаючись питання формування англійської національної літературної мови, зокрема шляхом запозичення, найцікавішою проблемою вважає не сам факт появи запозиченого слова, а процес його укорінення в лексиці англійської мови. Найважчим для дослідження питанням історії запозичених слів у будь-якій мові є точність датування їх появи в цій мові, оскільки фіксація запозичень у пам'ятках писемності може не збігатися з датою появи цих слів у живому мовленні (Ярцева, 2004: 65).

У нашій роботі після опрацювання джерельної бази дослідження з метою вивчення історії появи в англійській мові власномовної та входження запозиченої лексики систематизуємо агентивно-професійні назви за таким принципом хронологічної фіксації фактичного матеріалу (Dobrovolska, 2020):

1) перша, за хронологією, письмова фіксація лексико-семантичного варіанта слова, вжитого як апелятив; 2) усі фіксації лексико-семантичного варіанта слова як назви прізвищового типу у складі антропонімних формул з подальшим їх групуванням: а) за фонографічними варіантами; б) у хронологічній послідовності вживання.

Проаналізуємо процес асиміляції давньофранцузьких (зокрема, нормандських) запозичень, які є мотивувальною базою гібридизмів – назв осіб за професією та заняттям у середньоанглійській мові.

Дату першої письмової фіксації апелятива – агентивно-професійної назви і асимільованого запозичення – мотиваційної основи гібридизма зіставляємо із датою першої письмової згадки назви прізвищового типу, антропонімною основою якого є розглядуваний гібридизм.

У випадках, коли дані антропонімії уточнюють дати появи запозичених апелятивів і факти їх залучення до процесу словотворення засобами англійської мови, тобто дати появи гібридизмів та іменників і дієслів, що їх мотивують, вносимо ці дані до порівняльної Таблиці 1.

1. Лексико-семантична підгрупа назв ремісників. 1.1. Назви текстильників: *forcer* [from *force* v + -er] 'one who forces wool' 1553 OED < *force* v. [AF *forcer*; from *forces* – L *forfices*, *forfex* 'clipping-shears'] 'to clip or shear (wool, the beard); esp. to clip off the upper and more hairy part of (wool)' 1429 OED (*forcier* 1210, *Forcer* 1221, *Forcir* 1228);

waisder (cf. *woader* (*woder*) [*woad* v. or sb1] 'a dyer with woad' 1415 OED) < *woad* [OE *wād* = OFris. *wêd* < AF *waisde*, OF *quesde*, F *guède*] 'a blue dye-stuff prepared from the leaves of *Isatis tinctoria*' 1000 OED (*Waisdier* 1185, *Wesdier*, *Waisder*, *Weisdier*, *Waisdier* 1191-8).

1.2. Назви ремісників, зайнятих кравецтвом: *coifēr(e)* (*queifer*, *quaifere*) [CF & AF] 'one who makes coifes' MED < *coif(e)* (*coiffe*, *coiphe*, *keife*, *coive*) [OF *coife*, *coiffe*] 'a covering for the head, such as a cap or hood' 1290 MED, 'a close-fitting skullcap (of mail or leather) worn under the helmet, coif' 1338 MED (*Coifar* 1180, *Coyfier* 1228, *Coifer* 1229, *Queyfer* 1270, *Coyfere* 1279, *Quayfere* 1301);

coifstere [CF & AF] 'one who makes coifes' MED < *coif(e)* (*coiffe*, *coiphe*, *keife*, *coive*) [OF *coife*, *coiffe*] 'a covering for the head, such as a cap or hood' 1290 MED, 'a close-fitting skullcap (of mail or leather) worn under the helmet, coif' 1338 MED (*Coifstere* 1320);

quilter [from *quilt(e)* 'a maker of quilts' MED, *quilter* [from *quilt*, v + -er] 'a person who quilts' 1563 OED < *quilt(e)* n. [OF: cp. CF *cuilte*, var. of *coute* & AF *quilte*, *coilte*] 'a sack stuffed with wool, down, hair, etc., used as a mattress, cushion, or coverlet for a bed; also, a stuffed bag used as defense against a battering ram' 1300 MED; 'a stuffed tunic worn under, or in place of, armor' 1425 MED; *quilt* v. (*quilte*) [from sb.] 'to pad, line, or cover (a thing) with some material, after the method employed in making a quilt, or in some similar way' 1555 OED; 'to fasten together (2 pieces or thicknesses of woven material) by stitches or lines of stitching' 1555 OED (*Qwelter* 1294, *Quylter* 1309-10, *Cuiltier* 1186, *Cuilter* 1207, *Coylter* 1241, *Culleter* 1255, *Quelter* 1271-2, *Queilter* 1275-6, *Qwylter* 1281, *Coyltere* 1281-2, *Qylter* 1286, *Quilleter* 1332, *Quilter* 1360);

quilt(e)-pointer < *quilt(e)-pointe* 'a quilted coverlet' 1400 MED, *quiltes poined* 'embroidered quilts' 1500 MED, *quilt(e)* n. [OF: cp. CF *cuilte*, var. of *coute* & AF *quilte*, *coilte*] 'a sack stuffed with

wool, down, hair, etc., used as a mattress, cushion, or coverlet for a bed; also, a stuffed bag used as defense against a battering ram' 1300 MED; 'a stuffed tunic worn under, or in place of, armor' 1425 MED; *quilt* sb. 'quilte [OF *cuilte* (12th c.), *coilte*: – L. *culcita* 'a stuffed sack, mattress, cushion, etc.] 'an article of bed-furniture' 1290 OED (*Quiltepointer* 1286);

wimplester 'a female wimpler' OED < *wimple* [LOE *wimpel*, *winpel* & OF (AF/ONF) *wimple*, var. of *guimple*] 'a woman's headdress covering the top, back, and sides of the head, including the cheeks and chin, and wrapped so as to cover the neck; also, a veil; also, a wimple as part of a nun's official garb, bestowed ceremonially' 1200 MED, *wimplen* [from *wimple* n.; cp. MDu. *wimpelen*] 'to cover (sb., oneself, the head) with a wimple or veil, veil (oneself)' 1230 MED (*Wymplyster* 1379);

wimple~webbe (in surnames – MED) < *wimple* [LOE *wimpel*, *winpel* & OF (AF/ONF) *wimple*, var. of *guimple*] 'a woman's headdress covering the top, back, and sides of the head, including the cheeks and chin, and wrapped so as to cover the neck; also, a veil; also, a wimple as part of a nun's official garb, bestowed ceremonially' 1200 MED (*Wymppelwebbe* 1325).

1.3. Назви ремісників, зайнятих видобутком металу і металообробним ремеслом: *auncēl~māker* 'one who makes scales of this type' MED < *auncēl*, *ancel*, *a(u)nsel*, *a(u)ncer*, *a(u)nser* [AF *auncelle* (?cp. L *ansa* 'handle, haft' and 'the cheeks of a balance in which the lever moves'; ?cp. L *lanx* 'the scale of a balance', if AF *auncelle* represents **launcelle* taken as *l'auncelle*)] 'a kind of balance or scale (prob. a steelyard) used for weighing [banned by law as lending itself easily to deception' 1303 MED; *mākere* 'a maker, manufacturer, builder' 1347 MED (*ancermaker* 1298, *Aunsermakere* 1304, *Aunsermakere* 1312-3);

brygantyne~māker (*briganders*, *brigandine(s)-maker*) [*briganders* is formed on *brigaund* in ME (or AF) < *brigandine(s)*, which is first attested 35 years later, is taken from OF] 'a light body armor, consisting of a front and a back half, worn by foot soldiers (later also by others) 1420 MED; *mākere* 'a maker, manufacturer, builder' 1347 MED; cf *Bregander maker* 1468, *Brigandermaker* 1454 (*Brygantyne maker* 1463).

1.4. Назви ремісників, зайнятих обробкою дерева і виготовленням дерев'яних виробів: *basket~wright* 'basket-maker' MED < *basket* [AF; cp. MnF dial. *bâchet* 'dosser, pannier' & OF *bascho(u)e* 'wooden or wicker container'] 'a container made of withes, splints, rushes, etc.; wicker basket, hamper, etc.' 1209 MED; *wrighte* [OE *wyrhta*, *wrihta*] 'a carpenter; a builder, an architect; a workman; a

reaftsman; one who fashions an object, an artificer' MED (*Basketwricte* 1229);

gourder [from *gourde*] 'one who makes drinking vessels or bottles' MED < *gourd(e)* [AF; cp. CF *cöorde* (from L *cucurbita*) & F (16th cent.) *gourde*] 'a cucumber plant (*Cucumis sativus*'); 'the dried shell of a gourd used as a drinking vessel; also, a bottle or flask of any kind' 1350 MED (*gourder* 1329);

gourd(e)-mäker 'one who makes such bottles or drinking vessels' MED < *gourd(e)* [AF; cp. CF *cöorde* (from L *cucurbita*) & F (16th cent.) *gourde*] 'a cucumber plant (*Cucumis sativus*'); 'the dried shell of a gourd used as a drinking vessel; also, a bottle or flask of any kind' 1350 MED (*Giurdemaker* 1327, *Gourdemaker* 1327, *gourdmaker* 1338).

1.5. Назви ремісників, зайнятих виробництвом продуктів харчування: *bultster* 'one who bolts flour' MED < *bolt* sb. [from *bolt* v. + -er] 'a flour-sieve, a boulder' 1425 OED (*Bultster* 1327);

pasteresse < *pastere* [OF *pastoiëor*] 'a baker' 1475 MED, [AF *pestour*, *pistour*, OF *pestor*, *pesteur*] 'baker' DBS (*Pesteresse* 1270).

2. Лексико-семантична підгрупа назв осіб, що перебувають на державній службі: *portēress* (in surnames – MED) < *portēr* [OF; cp. AF *porter*, *portour*, CF *portier*; also cp. L *portārius*] 'a gatekeeper, doorkeeper; also, one who guards the gate of a bridge' 1300 MED (*Porteresman* 1318).

3. Лексико-семантична підгрупа назв осіб, що перебувають на приватній службі: *carker* 'carrier' DBS < *cark* n. [AF *karke*, *kark*] 'a load; a weight of three or four hundred weights' 1300 OED, *cark* v. 'to load, burden; also, to charge or impose as a charge upon' 1300 OED (*Carkere* 1166);

līm-portōur 'one who carries lime' MED < *līm* [OE] 'lim produced by calcining limestone' 1200 MED, *portōur* [AF *portour*, *porter*; CF *portēor*, *poetere*] 'one who carries goods, a bearer' 1382 MED (*lymportour* 1389, *lymeportour* 1403);

park-man 'one in charge of park, park-keeper' DBS < *park* [OF *parc*] 'an enclosed tract of land; an enclosed area surrounding or bordering a castle or manor' 1300 MED *park* (*parc*, *parke*) [ME, AF *parc*] 'an enclosed tract of land held by royal grant or prescription for keeping beasts of the chase' 1260 OED (*Parcman* 1307, *Parkman* 1428, *Parkeman* 1429);

usher-pāge 'an usher's assistant' MED < *usher* (*usscher*, *uscher*) [AF *usser* (12th c.), OF *ussier*, *uissier*, *uscier*, var. of *huisier*, etc., *huisher* sb.] 'an official or servant who has charge of the door and admits people to a hall, chamber, etc.; a door-keeper; in later use esp. an officer in a court of justice, or an attendant who conducts people to seats in a church,

public hall, or place of amusement' 1386 OED, *pāge* [OF] 'a servant; the lowest-ranking servant in one of the departments in a royal, noble, or ecclesiastical household' 1345 MED; 'a personal servant, attendant; messenger' 1300 MED (*Usherpage* 1385);

wōl-portour 'a worker who carries wool' MED < *wōl* [OE *wul*(l)], *portēr* [OF; cp. AF *porter*, *portour*, CF *portier*; also cp. L *portārius*] 'a gatekeeper, doorkeeper; also, one who guards the gate of a bridge' 1300 MED (*wolleportour* 1375).

4. Лексико-семантична підгрупа назв осіб, професійно пов'язаних із товарно-грошовими операціями: *wastel-mōngere* < *wastel* [AF *wastel*, var. of OF *gastel*] 'a variety of white wheaten bread or cake of superior quality, generally considered second only to *simenel* in fineness' 1283 MED; 'an individual loaf or cake of this variety' 1300 MED; 'a ceremonial loaf or cake offered as a sacrifice' 1425 MED; 'maker or seller of wastels' DBS; *wastel* [OF *wastel*, north-eastern var. of *guastel*, *gastel* (mod. F *gâteau*)] 'bread made of the finest flour; a cake or loaf of this bread' 1194 OED; *mōngere* [OE *mangere*] 'a merchant, tradesman, dealer' 1225 MED, 'dealer, trader, trafficker' 975 OED (*Wastelmonger* 1317).

Дані щодо часу першої письмової згадки в середньоанглійській період гібридизмів-онімів наводимо в Таблиці 1, де вказуємо також уточнені дані щодо першої письмової згадки в англійській мові їх мотивувальної бази – запозичених з нормандської мови іменників та дієслів.

Висновки і перспективи. На підставі отриманих даних робимо висновок щодо хронології процесу утворення агентивно-професійних назв – гібридизмів: гібридні похідні від давньофранцузьких (нормандських) лексичних запозичень починають виникати у XII ст., виявляючи при цьому малу чисельність; стрімке зростання чисельності спостерігаємо в XIII-XIV ст.; спад словотворчої активності – у XV ст.

Отримані результати допомагають у вирішенні дискусійного в сучасній лінгвістиці питання щодо появи гібридних дериватів у середньоанглійській мові. Зокрема, на основі врахування функційної диференціації лексики та використання даних середньоанглійської антропонімії позитивно вирішено в межах досліджуваної ЛСГ проблемне питання швидкості появи гібридних дериватів у середньоанглійській мові, зокрема, ми сміливо можемо констатувати явище швидкої асиміляції лексичних запозичень шляхом залучення їх до процесу словотворення, тобто, новими даними щодо ЛСГ агентивно-професійних назв підтвердити правильність думки про швидку асиміляцію давньофранцузьких (зокрема, нормандських) лек-

Таблиця 1

**Давньофранцузькі (нормандські) асимільовані запозичення
як основи середньоанглійських власних назв**

Лексико-семантична підгрупа назв ремісників			
Загальна назва	Перша ісьмова згадка	Власна назва	Перша ісьмова згадка
Назви текстильників			
forcer	1553 OED	<i>forcier</i>	1210
<i>force</i> v.	1429	<i>forcier</i>	1210
waisder	—	Waisdier	1185
Назви ремісників, зайнятих кравецтвом			
coifēr(e)	—	<i>Coifar</i>	1180
coif(e)	1290	<i>Coifar</i>	1180
coifstere	—	<i>Coifstere</i>	1320
quilter	1563 OED	Qwelter	1294
<i>quilt</i> (e n.	1300	Qwelter	1294
<i>quilt</i> v.	1555 OED	Qwelter	1294
quilt(e~pointer	—	<i>Quiltepointer</i>	1286
quilt(e~pointe	1400	<i>Quiltepointer</i>	1286
quilt(e n.	1290	<i>Quiltepointer</i>	1286
wimplester	—	<i>Wymplyster</i>	1379
wimple~webbe	—	Wymppelewebbe	1325
Назви ремісників, зайнятих видобутком металу і металообробним ремеслом			
auncēl~māker	—	<i>ancermaker</i>	1298
mākere	1347	<i>ancermaker</i>	1298
brygantyne~māker	—	<i>Brygantyne maker</i>	1463
brigandine	1420	<i>Brygantyne maker</i>	1463
Назви ремісників, зайнятих обробкою дерева і виготовленням дерев'яних виробів			
basket~wright	—	<i>Basketwricte</i>	1229
gōurder	—	<i>gourder</i>	1329
gōurd(e~māker	—	<i>Giurdemaker</i>	1327
<i>gōurd</i> (e	1350	<i>Giurdemaker</i>	1327
Назви ремісників, зайнятих виробництвом продуктів харчування			
bultster	—	<i>Bultster</i>	1327
bolt	1425	<i>Bultster</i>	1327
pasteresse	—	<i>Pesteresse</i>	1270
pastere	1475	<i>Pesteresse</i>	1270
Лексико-семантична підгрупа назв осіб, що перебувають на державній службі			
portēress	—	<i>Porteresman</i>	1318
portēr	1300	<i>Porteresman</i>	1318
Лексико-семантична підгрупа назв осіб, що перебувають на приватній службі			
carker	—	<i>Carkere</i>	1166
<i>cark</i> n.	1300	<i>Carkere</i>	1166
<i>cark</i> v.	1300	<i>Carkere</i>	1166
līm~portōur	—	<i>lymportour</i>	1389
park-man	—	<i>Parcman</i>	1307
usher~pāge	—	<i>Usherpage</i>	1385
ushe	1386	<i>Usherpage</i>	1385
wōl~portour	—	<i>wolleportour</i>	1375
Лексико-семантична підгрупа назв осіб, професійно пов'язаних із товарно-грошовими операціями			
wastel~mōngere	—	<i>Wastelmonger</i>	1317

сичних запозичень і спростувати твердження прибічників їх повільної та пізньої асиміляції.

На базі антропонімії виявлено лексеми – гібридні похідні, які до апелятивного фонду середньоанглійської мови не входили, побутуючи виключно як оніми у складі антропонімних формул. Окрім того, встановлено нові дані для вирішення актуального питання історії англійської мови щодо розвитку її семантичної системи в середньоанглійський період. Із застосуванням даних антропонімії відновлено

лексику середньоанглійського періоду і розширено відомості про склад лексико-семантичної групи агентивно-професійних назв. Отже, підтверджено реконструктивний потенціал історичної антропонімії загалом і науково доведено реконструктивний потенціал середньоанглійської антропонімії, зокрема прізвищевої системи періоду її активного становлення, що відкриває *перспективи* її всебічного комплексного вивчення з метою реконструкції розвитку словникового складу англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аракин В.Д. Очерки по истории английского языка. Москва: Учпедгиз, 1955. 346 с.
2. Арнольд И.В. Семантическая структура слова в современном английском языке и методика её исследования: дис. ... докт. филол. наук. Москва, 1966. 431 с.
3. Брофман М.В. Французские заимствования в английском литературном языке XII–XVIII вв.: автореф. дис. ... канд. филол. наук. Москва – Алма-Ата, 1958. 17 с.
4. Бутина Р.М. К проблеме контактов языков (на материале лексических элементов в английском языке): автореф. дис. ... канд. филол. наук. Алма-Ата, 1971. 26 с.
5. Добровольська О.Я. Реконструкція розвитку лексико-семантичної системи середньоанглійської мови (на матеріалі агентивно-професійної лексики XI–XV ст.). Автореф. ... докт. филол. наук. Київ: Товариство «Знання» України, 2018. 40 с.
6. Епимахова А.Ю. Межъязыковое заимствование наименований лиц по профессии в когнитивно-коммуникативном аспекте: дис. ... канд. филол. наук. Челябинск, 2010. 172 с.
7. Ильиш Б.А. Современный английский язык. Москва: Изд-во л-ры на иностр. яз. 1946. 347 с.
8. Крысин Л.П. К определению терминов «заимствование» и «заимствованное слово». Развитие лексики современного русского языка. Москва: Наука, 1965. С. 108-120.
9. Мартинек В.Ю. Лексико-семантическая ассимиляция английских заимствований в русском литературном языке советской эпохи: автореф. дис. ... канд. филол. наук. Днепропетровск, 1972. 25 с.
10. Секирин В.П. Лексическая ассимиляция французских слов в английском языке (на материале группы существительных, заимствованных в XII–XIII веках из области государственного управления и военного дела): дис. ... канд. филол. наук. Киев, 1955. 404 с.
11. Секирин В.П. Заимствования в английском языке/ Киев. гос. ун-т. Киев, 1964. 152 с.
12. Ярцева В.Н. Развитие национального литературного английского языка. Москва: Едиториал, УРСС, 2004. 288 с.
13. Vaughn A.C. A History of the English language. London: Routledge and Kegan Paul, 1956. 509 p.
14. Dobrovolska, O. Changes in the Middle English vocabulary: chronological stratification of occupational terms. *SKASE Journal of Theoretical Linguistics* [online], 2020, 17 (1), 53–72. URL: http://www.skase.sk/Volumes/JTL43/pdf_doc/03.pdf.
15. Serjeantson M.S. A History of foreign words in English. London: Kegan Paul, Trench, Trubner and Co., Ltd. 1935. 354 p.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- DBS** – Reaney, Percy Hide. (1966). *A Dictionary of British Surnames*. London, Great Britain: Routledge and Kegan Paul.
- MED** – Lewis, Robert E. (ed.) et al. (1952–2001). *Middle English Dictionary*. Ann Arbor: University of Michigan Press. Online edition in *Middle English Compendium*. McSparran, Frances (ed.) et al. (2000–2018). Ann Arbor: University of Michigan Library. <<http://quod.lib.umich.edu/m/middle-english-dictionary/>>.
- OED** – Coleridge, Herbert & Furnivall, Frederick J. & Murray, James A.H. & Onions, Charles Talbut (Ed.). (1971). *The Compact Edition of the Oxford English Dictionary*. In 2 vol. Oxford.

Умовні позначки мов

AF – англо-французька

AN – англо-нормандська

CF – центральна французька

CL – класична латина

F – французька

L – латинська (класична і середньовічна)

LOE – пізньодавньоанглійська

MDu. – середньонідерландська

ME – середньоанглійська мова

ML – середньовічна латина

MnF – сучасна французька

OE – давньоанглійська

OF – давньофранцузька

OFris. – давньофризська

ONF – давньопівнічнофранцузька

REFERENCES

1. Arakin, V.D. (1955). Ocherki po istorii angliiskogo yazyka [Essays on the history of the English language.]. Moscow: Uchpedgiz. [in Russian]
2. Arnol'd, I.V. (1966). Semanticheskaya struktura slova v sovremennom angliiskom yazyke i metodika ee issledovaniya [Semantic structure of the word in modern English and methods of its research]. Doctor's Thesis. Moscow. [in Russian]
3. Baugh, A.C. (1956). A History of the English language. London: Routledge and Kegan Paul.
4. Brofman, M.V. (1958). Frantsuzskie zaimstvovaniya v angliiskom literaturnom yazyke XII-XVIII vv. [French borrowings in the English literary language of the 12th – 13th centuries]. Candidate Thesis. Moscow – Alma-Ata. [in Russian]
5. Butina, R.M. (1971). K probleme kontaktov yazykov (na materiale leksicheskikh elementov v angliiskom yazyke) [On the Problem of Language Contacts (On the Material of Lexical Elements in English)]. Candidate Thesis. Alma-Ata. [in Russian]
6. Dobrovolska, O.Ya. (2018). Rekonstruktsiya rozvitku leksiko-semantichnoï sistemi seredn'oangliiskoi movi (na materiali agentivno-profesiinoï leksiki XI-XV st.). [Reconstruction of the development of the lexical-semantic system of the Middle English language (on the material occupational terms of the 11th – 15th centuries)]. Doctor's Thesis. Kiïv: Tovarnstvo «Znannya» Ukraïni. [in Ukrainian]
7. Dobrovolska, O. (2020). Changes in the Middle English vocabulary: chronological stratification of occupational terms. *SKASE Journal of Theoretical Linguistics* [online], 17 (1), 53–72. http://www.skase.sk/Volumes/JTL43/pdf_doc/03.pdf.
8. Epimakhova, A.Yu. (2010). Mezhyazykovoe zaimstvovanie naimenovaniï lits po professii v kognitivno-kommunikativnom aspekte [Interlingual borrowing of occupational terms in the cognitive-communicative aspect]. Candidate Thesis. Chelyabinsk. [in Russian]
9. Il'ish, B.A. (1946). Sovremenniy angliiskiy yazyk [Modern English]. Moscow: Izdatel'stvo literatury na inostrannykh yazykakh [in Russian]
10. Krysin, L.P. (1965). K opredeleniyu terminov «zaimstvovanie» i «zaimstvovannoe slovo». Razvitie leksiki sovremennogo russkogo yazyka [On the definition of the terms "borrowing" and "borrowed word". The development of the vocabulary of the modern Russian language]. Moscow: Nauka. [in Russian]
11. Martinek, V.Yu. (1972). Leksiko-semanticheskaya assilyatsiya angliiskikh zaimstvovaniï v russkom literaturnom yazyke sovetsoi epokhi [Lexico-Semantic Assimilation of English Borrowings in the Russian Literary Language of the Soviet Era]. Candidate Thesis. Dnepropetrovsk. [in Russian]
12. Sekirin, V.P. (1955). Leksicheskaya assilyatsiya frantsuzskikh slov v angliiskom yazyke (na materiale gruppy sushchestvitel'nykh, zaimstvovannykh v XII–XIII vekakh iz oblasti gosudarstvennogo upravleniya i voennogo dela) [Lexical assimilation of French words in English (on the basis of a group of nouns borrowed in the 12th-13th centuries from the field of public administration and military affairs)]. Candidate Thesis. Kiev. [in Russian]
13. Sekirin, V.P. (1964). Zaimstvovaniya v angliiskom yazyke [Borrowings in English]. Kievskiy gosudarstvennyi universitet. Kiev.
14. Serjeantson, M.S. (1935). A History of foreign words in English. London: Kegan Paul, Trench, Trubner and Co., Ltd.
15. Yartseva, V.N. (2004) Razvitie natsional'nogo literaturnogo angliiskogo yazyka [The development of the national literary language]. Moscow: Editorial URSS. [in Russian].